

УДК 338.630

С. С. Макаренко,
здобувач, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", м. Київ

DOI: 10.32702/2306-6792.2018.24.73

ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ЕКОНОМІКО-СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ

S. Makarenko,
Applicant, National Science Center "Institute of Agrarian Economics", Kyiv

FORESTRY AS A SUBJECT OF ECONOMIC-SOCIAL INTERESTS

Статтю присвячено дослідженню наукового трактування сутності категорії "лісове господарство" у системі економічних та суспільних інтересів. Ліс є джерелом природних благ, таких як природні ресурси та природні умови, які використовуються в сьогоденні та можуть бути використані в майбутньому в процесі економічної діяльності для задоволення як матеріальних так і духовних потреб суспільства. Розглянуто синергічність елементів матеріального й нематеріального виробництва в лісовому господарстві, яка полягає у спільній взаємодії біосфери та її фізико-біологічних складових із суспільством взагалі та його елементів зокрема, а також з технічними засобами. Все це відбувається завдяки безперервному трудовому процесі в лісовому господарстві. Економічні та соціальні потреби виступають спонукальним мотивом виробництва, потреба є передумовою виробництва. Взаємозв'язок між економічними законами і господарською діяльністю відбувається через економічні потреби та інтереси суспільства. Систематизовано зв'язок економічних законів з лісгосподарською діяльністю.

The article reveals the study of the scientific interpretation of the essence of the category "forestry" in the system of economic and social interests. The forest is a source of natural wealth, such as natural resources and natural conditions that are used in the present and can be used in the future in the process of economic activity to meet the material and spiritual needs of society. The synergy of elements of material and non-material production in forestry is considered, which consists in the joint interaction of the biosphere and its physical and biological components with society in general and its elements in particular, as well as with technical means. All this is due to the continuous process of work in the forestry sector. Economic and social needs are the motive for production, the need is a precondition for production. The relationship between economic laws and economic activity is due to the economic needs and interests of society. The communication of economic laws with forestry activities is systematized.

The notion of public interest is so multifaceted and comprehensible that it makes it impossible to define it within the limits of one definition. From the essence of the concept of a forest enterprise as a subject of economic and social interest, the following follows that the category "forestry" can be used in the following variants: as an industry — forestry; as a separate enterprise; as a sign of a production process embodied in human labor for the purpose of forestry; as a separate scientific branch of knowledge.

It should be noted that the economic interests of business entities form a system of goals for the development of the entire forest industry in general, and on the basis of them are determined the primary goals and interests. Public interests consist in achieving a high level of socio-economic development, and the state acts as an investor of the social sector, investing in the development of intellectual potential of the country. Private interests aim at maximizing income. And the priority direction of public interests is the sustainable and sound management of forestry.

Ключові слова: лісове господарство, економічний інтерес, суспільний інтерес, людська праця, земля.

Key words: forestry, economic interest, public interest, human labor, land.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ліс це не тільки цінний виробничий ресурс, але і важливе для людини середовище суспільної життєдіяльності. Але його стан економічної, соціальної, екологічної складової не відповідає суспільним очікуванням. Останнім часом

лісові господарства перебувають у центрі уваги суспільства і виступають об'єктом перетворень. Як наслідок, постає проблема про ступінь адекватності ставлення різних суб'єктів, носіїв суспільних інтересів у лісовому господарстві як осередків суспільного блага.

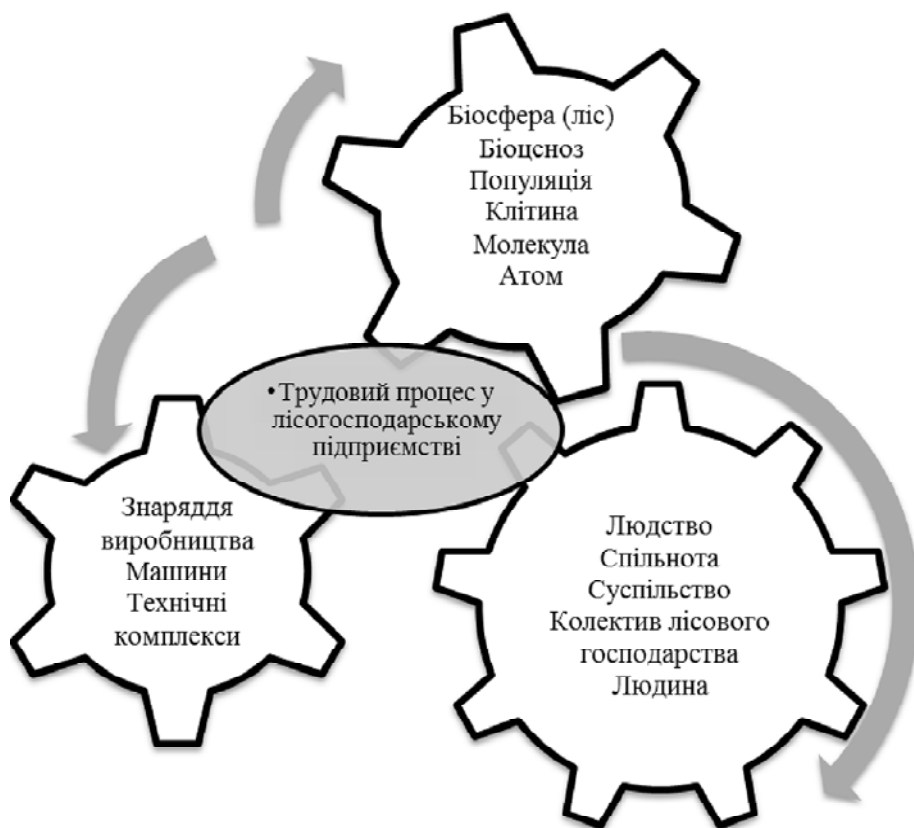

Рис. 1. Синергічність елементів матеріального та нематеріального виробництва в лісгосподарському підприємстві

Джерело: доповнено автором на основі [2, с. 11].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика є недостатньо дослідженою у площині розгляду вітчизняними вченими. Аспекти лісокористування та економіки лісу розглядаються у працях таких вчених: Г. Висоцький, Р. Дубас, Г. Морозов, Є. Сенько, І. Сиякевич, С. Струмилін, В. Сукачев, Ю. Туниця, М. Вільямс, Ю. Цаль-Цалко та інші.

Недостатньо дослідженим питанням є сутність категорії лісового господарства як суб'єкта економіко-суспільного інтересу, тому це питання підлягає детальному вивченню.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження та поліпшення діяльності лісового господарства у системі економіко-суспільних інтересів галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі мільярдів сліпих випадкових процесів з'являються чудові закономірності, які охоплюють все: природу та дух... [1, с. 165].

Щоб це було нескінченним, потрібно не тільки ощадливе використання, збереження та примноження лісових ресурсів, треба до існу-

ючих природних законів додати економічні, соціальні, правові та екологічні закони, які створять ефективну систему взаємозв'язку людини як не тільки споживача, а й як працівника, його потреб, інтересів суспільства з можливостями природи. Тобто відбувається поєднання матеріального та нематеріального виробництва в єдиний суспільно важливий нескінченний циклічний оборот (рис. 1).

Об'єктом нашого дослідження буде виступати лісове господарство як елемент економіки. Ліс є джерелом природних благ, таких як природні ресурси та природні умови, які використовуються в сьогоденні та можуть бути використані в майбутньому в процесі економічної діяльності для задоволення як матеріальних, так і

духовних потреб суспільства.

Ліс — це складова і надзвичайно важлива частина біосфери, елемент географічного ландшафту. Ліс є об'єктом природокористування, народногосподарська цінність якого характеризується всією сумою ефектів, які отримує суспільство в процесі комплексного використання лісових ресурсів. Ліс відіграє важливу роль у кругообігу вуглецю і кисню, регулює водообмін, сприяє збереженню і розвитку біорізноманіття, виконує еколого-економічні та соціальні функції, є цінним сировинним ресурсом. Взагалі до лісових ресурсів відносяться деревна, технічна, харчова, кормова, лікарська сировина, інші продукти, а також захисні і соціальні корисності лісу [3, с. 271].

За академіком В. Вернадським ліс є частиною біосфери, а також це глобальний акумулятор органічних сполук, які впливають на рівень кисню та вуглецевого балансу планети, то в лісах світу зосереджено біля 1060 млрд т сухої органічної речовини, 800 млрд т цих органічних речовин акумульовано в лісових підстилках та відмерлих деревних залишках та майже 2050 млрд т у ґрунтовому гумусі. В середньому 1 га лісових насаджень на добу поглинає з повітря 220—280 кг вуглекислого газу та виділяють 180—220 кг кисню [4, с. 203].

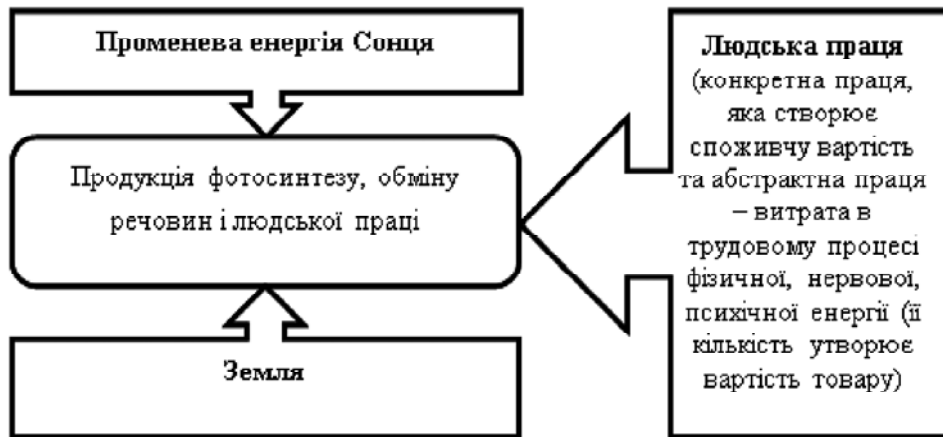

Рис. 2. Взаємозв'язок складових, які обумовлюють лісогосподарську діяльність

Джерело: доповнено автором на основі [5, с. 8].

Ліс є природним об'єктом і складовою частиною навколишнього середовища, який має характерні ознаки: природні, економічні, соціальні та юридичні. Взаємозв'язок, який обумовлює лісогосподарську діяльність можна відобразити схематично (рис. 2).

Взагалі у світі існує більше ніж 200 визначень поняття "ліс", які містяться у нормативно-правових актах різних країн світу [6, с. 9].

Збірник лісових термінів щодо лісів, лісових земель, лісорозведення і лісовідновлення (Рим, 1998 р.) включає більше 2000 визначень поняття "ліс", які можна поділити на групи: 1) ліс визначається як територія, формально віднесена до лісу, незалежно від фактичного стану; 2) ліс як екологічна система, елемент ландшафту, де домінує деревна рослинність; 3) ліс як територія, що використовується для ведення лісового господарства [7, с. 18].

Згідно зі ст. 1 Лісового Кодексу України (надалі — ЛК) "Ліс — тип природних комплексів (екосистема), у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище. Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезорозташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах" [8].

Визначення поняття "лісове господарство" відсутнє у ЛК, тому важливим для подальшого дослідження є визначення категорії цього поняття.

За 1985—1986 рр. у Лісовій енциклопедії представлено визначення лісового господар-

ства: "під лісовим господарством розуміється галузь функціями якої є вивчення і облік лісів, їх відтворення, охорона від пожеж, шкідників та хвороб, регулювання лісокористування, контроль за використанням лісових ресурсів" [9, с. 516].

Словник лісового господарства дає таку дефініцію: "це наука і ремесло створення, управління, використання, збереження, відновлення лісів і пов'язані з ним ресурси для задоволення бажаних цілей, потреб і цінностей на благо людини" [10, с. 74].

Згідно з економічною енциклопедією: галузь, що межує з сільським господарством, пов'язується з вирощуванням, очисткою, охороною та експлуатацією лісів, лісорозведенням, створенням і підтримкою зон-заказників [11].

Ніколаюк А., Семенченко Н. вважають, що лісове господарство, галузь суспільного виробництва, що здійснює вивчення, облік, відтворення і вирощування лісів, охорону їх від пожеж, шкідників і хвороб, регулювання користування лісом в цілях задоволення потреб народного господарства в деревині та іншій лісовій продукції при збереженні захисних і біорегулюючих функцій лісу, організацію використання лісів у рекреаційних і ін. спеціальних цілях. Лісові господарства відрізняються вельми тривалим циклом виробничого процесу (50—100 років і більше) [12].

Озеран В. та Чік М. вважають, що лісове господарство — вид економічної діяльності, що забезпечує відтворення лісових ресурсів, їх охорону та збереження, заготівлю круглих лісоматеріалів й інших продуктів лісу [10, с. 11].

Кудряшова К. наводить авторське визначення: лісове господарство — це вид економічної діяльності, який задовольняє матеріальні потреби народного господарства у деревині та інших продуктах лісу, а також задовольняє

екологічні, духовні, оздоровчі, рекреаційні потреби суспільства та забезпечує охорону, захист, відтворення і розведення лісів, веде їх облік [10, с. 12].

Аналізуючи вище наведені визначення можна зробити висновок, що категорія "лісове господарство" може використовуватися в варіантах: 1) галузь (лісове господарство); 2) відносно окремого підприємства; 3) як ознака виробничого процесу (ведення лісового господарства); 4) як галузь знань.

Згідно з класифікацією кодів економічної діяльності (надалі КВЕД-2010) лісове господарство та лісозаготівлі відносяться до розділу 2 [13]. Цей розділ включає одержування круглого лісоматеріалу, а також добування та збирання дикорослих недревних лісових продуктів. Окрім виробництва лісоматеріалів, результатом діяльності у сфері лісівництва є продукти, які зазнали незначного оброблення, такі як паливна деревина (дрова), деревне вугілля та круглий лісоматеріал, який використовують в необробленому вигляді (наприклад, балки, балансова деревина тощо). Ці види економічної діяльності виконують безпосередньо в місцях природних лісів або лісонасаджень. Подальше перероблення деревини, яке починається з розпилювання та лущення, віднесено до розділу 16.

Розділ 2 "Лісове господарство та лісозаготівлі" включає групи: 1) 02.1 "Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві"; 2) 02.2 "Лісозаготівлі"; 3) 02.3 "Збирання дикорослих недревних продуктів"; 4) 02.4 "Надання допоміжних послуг у лісовому господарстві". Ці групи також мають поглиблений розподіл на групи [13].

В економічній теорії виділяються три основні системи ведення лісового господарства. А саме: планова, ринкова з державною власністю на ліси та ринкова з приватною власністю на ліси. При плановій системі ведення лісового господарства головним є те, що лісові ресурси знаходяться повністю у власності держави. Це забезпечує, по-перше, вертикаль стабільності розвитку і контролю, а по-друге — не сприяє впровадженню новітніх технологій, ефективних методів лісовирощування та лісокористування. Фінансування здійснюється з державного бюджету країни. При ринковій системі ведення лісового господарства з державною власністю на ліси передбачається те, що ліси знаходяться у державній власності, а приватні лісгосподарські підприємства мають право на їх оренду. Управління лісами здійснює державний орган, він встановлює об'єми і правила лісокористування, стягує оренду плати, здійснює

контроль за діяльністю цих приватних підприємств щодо лісокористування, лісовідновлення та лісорозведення. Ця система використовується в деяких країнах Європи та Канаді. Ринкова система з приватною власністю на ліси передбачає, що ліси знаходяться у приватній власності, а держава регулює лісове господарство через лісове законодавство, податкову політику, пільгове кредитування, здійснює контроль за його діяльністю через перевірки. Як зазначалось раніше, в Україні на сьогодні діє ринкова система ведення лісового господарства з державною власністю на ліси.

Загальновідомо, що економіка складається з окремих галузей, а кожна галузь — це сукупність підприємств, що випускають однотипні блага. Тому визначальною ознакою поліпшення життя як окремої людини так і суспільства в цілому є зростання виробництва матеріальних благ. Результатом суспільного виробництва є благо або продукт, який завжди втілює в собі витрати суспільної праці, що визначає його суспільну природу і поряд з тим продукт має відповідну конкретну форму і властивості, що робить його здатним задовольнити певні окремі людські та суспільні потреби. Суспільний продукт у всій сукупності матеріальних і нематеріальних благ послуг та інформації складає суспільне багатство. До цього багатства відносять надра, ліси, води, рибні запаси, землі тощо.

Якщо суспільне багатство здійснює циклічний рух, проходячи через стадії виробництва, розподілу, обміну і споживання, то початковою і головною стадією цього руху у розрізі лісової галузі є діяльність лісового господарства, що являє собою процес створення корисного блага, споживчої вартості. Ця стадія має вирішальне значення, тому що, якщо благо не створено, то нема що розподіляти, обмінювати і споживати. А в процесі споживання блага мають особливість зникати, тому їх необхідно знову поновлювати. Тому виробництво, розподіл, обмін і споживання це стадії відтворення суспільного блага. В процесі руху суспільного багатства виникає суперечність між досягнутим рівнем виробництва з одного боку, і зростаючими потребами людей з іншого. Долаючи цю суперечність робітники нарощують суспільне благо, пристосовуючи виробництво до задоволення нових потреб, процес подолання суперечностей суспільного виробництва, є джерелом економічного розвитку, який буде завжди, поки існує людство та виробництво життєвих благ. Ця загальна схема руху економіки проектується на лісове господарство, як суб'єкт

Рис. 3. Взаємозв'язок економічних законів з господарською діяльністю

Джерело: розробка автора.

господарювання; яке також має в своїй основі суспільне благо та виробляє продукт, який служить людству. Процес руху суспільного блага відбувається по спіралі, яка набирає висоту у відповідності із потребами, які збільшуються та інтересами суспільства.

Якщо виробництво завжди носить суспільний характер, то люди тільки в процесі праці діють спільно групами. І тому виникають економічні відносини між учасниками суспільного виробництва.

Останнє десятиліття виробництво суспільних благ регулюється ринком, а ринок це сфера, в якій відбувається обмін вироблених корисних благ (потреб). Рівень та обсяг потреб залежить від рівня розвитку економічної системи, зрілості суспільного виробництва, тому виробництво, створюючи конкретні види матеріальних і духовних благ породжує конкретні потреби в них, і тому бажання задовольнити потреби спонукає людей до виробництва. Економічні та соціальні потреби виступають спонукальним мотивом виробництва, потреба є передумовою виробництва. Взаємозв'язок між економічними законами і господарською діяльністю відбувається через економічні потреби і інтереси суспільства. І будь-який закон, економічний закон, за визначенням Г. Гегеля відображає такий зв'язок двох явищ, коли при наявності одного обов'язково відбувається інше [14]. Економічні, соціальні закони мають об'єктивний характер, тобто не залежать від волі і свідомості окремих людей і водночас економічні закони це закони економічної діяльності людей, і поза цією діяльністю не існують.

Взаємозв'язок між економічними законами і господарською діяльністю відбувається через економічні потреби і інтереси. Спрямованість дії економічних законів можна відобразити на рисунку 3.

Економічні закони мають об'єктивний характер і не залежать від волі і свідомості окремих людей, тому що це закони економічної діяльності людей і поза цією діяльністю не існують.

Звідси і витікає що економічні закони відображають рух економічних відносин, збуджують економічні потреби, приводять у дію економічні інтереси, а останні стають спонукальним мотивом, двигуном господарської діяльності людей у лісовому гос-

подарстві. У цьому полягає відмінність економічних законів від законів природи, які діють невідворотно у будь-якому окремому явищі природи, навіть у лісі.

Абстрактна і конкретна праця — це дві сторони одного трудового процесу на лісогосподарському підприємстві та праці втіленої в товарі (див. рис. 2). Будь-яка праця є, з одного боку, витратою людської робочої сили у фізіологічному розумінні — і у цій своїй якості однакової для всіх праці вона створює вартість. З іншого боку, кожна праця є витратою робочої сили в конкретній формі, і в цій своїй якості різної праці вона створює споживну вартість. Тобто результат конкретної праці — споживна вартість — проявляється безпосередньо у виробництві як результат приватної праці відокремленого працівника. У цьому розумінні конкретна праця є працею приватною.

Результат абстрактної праці — вартість — знаходиться в товарі у прихованій формі до того часу, поки не здійснюється його обмін на інший товар. Мінове співвідношення обміну товарів проявляється лише в суспільстві — на ринку, у цій своїй якості абстрактна праця — це суспільна праця.

Але з розвитком товарного обігу і суспільного розподілу праці змінюється характер присвоєння людиною сил і речовин природи. Якщо раніше природні закони регулювали суспільне виробництво, то тепер закони виробництва, розподілу, обміну та споживання починають регулювати не тільки обмін між людиною і природою, але і саме природне відтворення. Тому що на сьогодні природне лісовідтворення майже не відбувається. Раніше у процесі природокористування людина залежала тільки від природних факторів, але з розвитком обміну природна необхідність замінюється необхідністю соціальною, що виступає як залежність людини від суспільного виробництва і від зумовленого цим виробництвом обміну товарів. І тому присвоєння природи через обмін є основною причиною сучасної екологічної кризи. Люди-

на більш не в змозі протистояти руйнуванню умов свого існування. Це пояснюється тим, що для розвитку індивідуального споживання вона вимушена нарощувати ступінь особистої експлуатації природи, тому що тільки беручи участь у суспільному обміні вона в змозі задовольнити весь сектор своїх потреб. Задоволення людських потреб виявляється у прямій залежності від кількості виробленого і проданого продукту її праці. Система товарно-грошових відносин змушує людину споживати все більше і більше товарів. Вона не в змозі відмовитися від переспоживання навіть і коли замислюється про жалюгідний стан природних ресурсів і таким чином, першопричина екологічних бід завжди залишається.

Створена нами система виробничих і соціальних взаємозв'язків змушує нас за потребою вирубати ліси, знищувати гігантські простори орних земель, виробляти автомобілі, які отруюють вихлопними газами атмосферу планети. Тобто ми є раби створеної нами системи суспільного відтворення.

Суспільним розподіл діяльності і суспільний обмін вартості не дозволяє зв'язати прямо різні види конкретної праці і присвоєння природи, останнє постає, як правило, у вигляді присвоєння "чужої праці" й перерозподілу природного та суспільного багатства, тобто у вигляді "вторинного присвоєння". Перший тип природокористування — це пряме присвоєння через трудову діяльність споживацьких верств у вигляді речовини природи, тобто деревини і виступає як природна необхідність, то другий тип природокористування — присвоєння природи шляхом суспільного обміну, виступає як необхідність соціальна. Звідси витікає, що особиста незалежність людини протягом багатьох віків зростає, одночасно посилюється її суспільна залежність, яка знаходить своє виявлення в розподілі праці.

В умовах другого типу природокористування руйнування єдності людини з природними умовами веде до якісно нової проблеми: виробництво мінових вартостей починає виступати як основна мета суспільства, а багатство як всезагальна мета виробництва. І тому розвиток розподілу праці призводить до того, що у кожній конкретній людині з'являється визначене коло діяльності, яке нав'язується їй ззовні процесом суспільного розвитку, тому регулювання цього процесу може в значній мірі змінювати, тобто покращувати або погіршувати, умови існування окремих людей на лісгосподарському виробництві. Трудові ресурси, штучно створені людьми засоби виробництва і природні

ресурси є основою будь-якого економічного розвитку суспільства [3, с. 105—112].

Згідно з ст. 34 та ст. 35 ЛК організація лісового господарства має своїм завданням забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, породного складу лісів, а також функцій, які вони виконують [8]. Тому організація лісового господарства передбачає: 1) розроблення та затвердження в установленому законом порядку нормативно-правових актів з ведення лісового господарства; 2) поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій, виділення особливо захисних лісових ділянок; 3) установлення віку стиглості деревостанів, норм використання лісових ресурсів; 4) проведення лісовпорядкування; 5) ведення державного лісового кадастру, обліку лісів; 6) ведення моніторингу лісів; 7) проведення лісової сертифікації; 8) здійснення інших організаційно-технічних заходів згідно з основними вимогами щодо ведення лісового господарства, визначеними законодавством.

Лісові господарства забезпечують весь цикл лісгосподарських робіт — від збору лісового насіння до заготівлі деревини під час рубок головного користування.

У практиці господарювання лісове господарство, здійснює багато конкретних видів діяльності, котрі можна об'єднати в напрями (рис. 4).

Наступним етапом дослідження є визначення категорії "лісове господарство" як суб'єкта економіко-суспільного інтересу. Інтерес (від лат. Interest — мати важливе значення) як певна форма вияву потреби формує відповідні мотиви й ідеї, які становлять основу соціальних дій. Суспільні інтереси за ступенем охоплення об'єктно-суб'єктного поля одночасно враховують потреби різних соціальних верств, політичних інститутів, суб'єктів господарювання за їх організаційно-правовою та галузевою належністю. З цієї причини саме суспільні інтереси виступають мірилом суспільної цінності досліджуваної галузі (в нашому дослідженні — лісової), як складного за своєю структурною будовою багаторівневого й поліфункціонального суб'єкта [15, с. 123].

Суспільні інтереси мають суб'єктний прояв, тому вести мову про інтереси суспільства взагалі недоречно. Але треба відмітити формулу економічного прогресу М. Руденка, згідно з якою дві третини продукції аграрного сектору економіки споживається мешканцями міст, а це

має спонукати їх до більш активної участі у розв'язанні проблем [16, с. 82]. У цьому випадку лісова галузь віднесена до аграрного сектору тому, що вона хоча і самостійна, але не ізольована галузь народного господарства, слід відмітити, що статистичні показники вносяться до розділу сільського господарства та крім того, лісова галузь підпорядковується Міністерству аграрної політики та продовольства України.

У доповіді ФАО "Стан лісів світу 2016" зазначено, що існують взаємозв'язки між лісами, сільським господарством та стійким розвитком.

Відомо, що ліси та дерева сприяють стійкому веденню сільського господарства: стабілізують ґрунти та клімат, регулюють водостік, дають тінь та укриття, створюють ареал проживання для запилювачів й природніх ворогів сільськогосподарських шкідників. Гармонійно вписані в сільськогосподарські ландшафти, ліси та дерева можуть слугувати підвищенню продуктивності сільського господарства. Ліси та дерева також можуть слугувати забезпеченню продовольчої безпеки мільйонів людей, для яких вони слугують важливим джерелом харчування, енергії та доходу в тому числі в важкі часи. Також лісовому та сільському господарству відведена важлива роль у вирішенні історичної задачі, яка була внесена до Порядку денного на період до 2030 року, що полягає у позбавленні світу від двох бід — злиднів та голоду [17].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Поняття суспільного інтересу є настільки багатограним та всеохоплюючим, що унеможливає його визначення в межах однієї дефініції. Із сутності поняття лісогосподарського підприємства як суб'єкта економіко-суспільного інтересу витікає наступне, що категорія "лісове господарство" може використовуватися в таких варіантах: як галузь — лісове господарство; як окреме підприємство; як ознака виробничого процесу, втіле-

Рис. 4. Взаємоузгоджені головні напрями діяльності лісового господарства

Джерело: розробка автора.

ного в людській праці для цілей ведення лісового господарства; як окрема наукова галузь знань.

Слід відмітити, що економічні інтереси суб'єктів господарювання формують систему цілей розвитку всієї лісової галузі взагалі, і вже на їх основі визначаються першочергові цілі та інтереси. Державні інтереси полягають у досягненні високого рівня соціально-економічного розвитку, також держава виступає інвестором соціального сектору, вкладаючи кошти у розвиток інтелектуального потенціалу країни. Приватні інтереси мають на меті отримання максимальних доходів. А пріоритетний напрямок громадських інтересів — стає та раціональне ведення лісового господарства.

Наступне дослідження слід зосередити на подальшому вивченні економіко-суспільних інтересів, як суспільних благ, для ефективного ведення лісового господарства.

Література:

1. Тарасова В.В. Екологічна статистика. — Київ, 2008. — 392 с.
2. Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. Екологічне управління. — К., 2004. — 432 с.
3. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. — К., 2009. — 448 с.
4. Лес: енциклопедія / Уткин А.И. и др. — М., 1995. — 447 с.

5. Фурдичко О.І., Шершун М.Х. Земля як природний ресурс — найважливіший об'єкт у виробництві сільськогосподарської і лісогосподарської продукції. Вісник аграрної науки. — 2011. — Серпень. — С. 6—9.

6. Шершун С.М. Еколого-правове регулювання лісокористування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 "Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право". — К., 2005. — 20 с.

7. Попков М., Сторожук В., Полякова Л. и др. О ключевых понятиях лесного законодательства Украины. Wood Business. — 2002. — № 1. — С. 18—22.

8. Лісовий кодекс України: Закон від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ // База даних "Законодавство України" / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>

9. Лесная энциклопедия: в 2 т. / Воробьев Г.И. и др. — М., 1985. — 563 с.

10. Кудряшова К.М. Стратегічні пріоритети розвитку лісового господарства України: дис. ... канд. економ. наук: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством". — Чернігів, 2016. — 191 с.

11. Лісове господарство // Словopedia. URL: <http://slovopedia.org.ua/38/53403/381328.html>.

12. Ніколаюк А., Семенченко Н. Лісове господарство. URL: http://vseslova.com.ua/word/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5_%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-57210u

13. КВЕД-2010: Розділ 02 / Назва видів економічної діяльності та пояснення до них. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/02/KVED10_02.html

14. Гегель Г. Феноменология Духа. Перевод ред. Радлова Э.Л. — Санкт-Петербург, 1913.

15. Павлов О.І. Сільські території як об'єкт суспільних інтересів. Економіка АПК. — 2011. № 3. — С. 123—128.

16. Руденко М. Енергія прогресу: нариси фізичної економії. — Київ, 1998. — 82 с.

17. ФАО. Состояние лесов мира 2016. Леса и сельское хозяйство: проблемы и возможности использования землепользования. Рим. 2016.

References:

1. Tarasova, V. V. (2008), *Ekolohichna statystyka [Environmental statistics]*, Kyiv, Ukraine.

2. Shevchuk, V. Ya. Satalkin, Yu. M. and Biliavs'kyj, H. O. (2004), *Ekolohichne upravlinnia [Environmental management]*, Kyiv, Ukraine.

3. Dybas, R. G. (2009). *Ekonomyka pryrodokorystuvannja [Environmental economics]*, Kyiv, Ukraine.

4. Utkin, A.I. (1995), *Les [Forest]*, Moscow, Russia.

5. Furdychko, O. I. and Shershun, M. Kh. (2011), "", *Visnyk ahrarnoi nauky*, vol. 8, pp. 6-9.

6. Shershun, S. M. (2005), "Ecological and legal regulation of forest exploitation in Ukraine", Ph.D. Thesis, Land law; Agrarian law; Ecological law; Natural recourses law, V. Koretsky Institute of state and law under auspices of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

7. Popkov, M. Storozhuk, V. and Poljakova, L. (2002), "On the key concepts of forest legislation of Ukraine", *Wood Business*, vol. 1, pp. 18—22.

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), "Forest Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (Accessed 29 October 2018).

9. Vorobiov, G.I. (1985), *Lesnaja jenciklopedija [Forest Encyclopedia]*, 2nd t, Moskva, Russia.

10. Kudriashova, K. M (2016), "Strategic priorities of development forestry in Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Economics and management of the national economy, Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine.

11. Slovopedia (2018), "Forestry", available at : <http://slovopedia.org.ua/38/53403/381328.html> (Accessed 4 November 2018).

12. Nikolaiuk, A. and Semenchenko, N. (2018), "Forestry", available at : http://vseslova.com.ua/word/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5_%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-57210u (Accessed 5 November 2018).

13. State Statistics Service of Ukraine (2018), "Name of the type of economic activity and explanation to them "QUED-2010: Section 02", available at: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/02/KVED10_02.html (Accessed 6 November 2018).

14. Gegel', G. (1913), *Fenomenologija Duha [Phenomenology of the Spirit]*, St. Petersburg, Russia.

15. Pavlov, O. I (2011), "Rural areas as an object of public interest", *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 123—128.

16. Rudenko, M. (1998), *Enerhiia prohresu: narysy fizychnoi ekonomii [Energy of progress: Essays on physical savings]*, Kyiv, Ukraine.

17. ФАО (2016), *Sostojanie lesov mira 2016. Lesa i sel'skoe hozjajstvo: problemy i vozmozhnosti ispol'zovanija zemlepol'zovanija [The state of the world's forests 2016. Forests and agriculture: problems and possibilities of using land use]*, Rome, Italy.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2018 р.